

Analiza pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă

Iterația III

Raport de analiză a pieței

Starea documentului:	Final
Data publicării:	28.09.2015

CUPRINS

1. Introducere	3
2. Identificarea pieței accesului cu ridicată la comunicații în bandă largă	6
2.1. Testul Monopolistului Ipotetic	6
2.2. Testul celor trei criterii	6
2.3. Definirea pieței produsului	8
2.4. Piața relevantă a produsului	10
2.5.1. <i>Produsul focal</i>	10
2.5.2. <i>Lista substituenților produsului focal</i>	11
2.5.3. <i>Sumarul analizei pieței produsului</i>	15
2.5. Piața geografică.....	15
2.6. Aplicarea testului celor trei criterii	16
2.7.1. <i>Barierile de intrare și ieșire</i>	17
2.7.2. <i>Tendențe spre concurență eficientă</i>	18
2.7.3. <i>Suficiența aplicării prevederilor legislației concurenței</i>	19
2.7. Concluzii privind identificarea pieței relevante.....	20
3. Analiza pieței accesului cu ridicată la comunicații în bandă largă	21
3.1. Evaluarea cotei de piață	22
3.2. Analiza ulterioară a pieței	22
3.2.1. <i>Cota de piață și stabilitatea acesteia</i>	23
3.2.2. <i>Dimensiunea Furnizorului și Controlul infrastructurii greu de duplicat</i>	25
3.2.3. <i>Economiile de scară</i>	26
3.2.4. <i>Economiile de gamă de produse</i>	27
3.2.5. <i>Economiile de densitate</i>	27
3.2.6. <i>Puterea de contracarare a utilizatorilor</i>	28
3.2.7. <i>Nivelul de integrare pe verticală</i>	29
3.2.8. <i>Numărul furnizorilor de pe piață</i>	29
3.3. Determinarea și analiza obligațiilor	31
3.3.1. <i>Cadrul legal</i>	31
3.3.2. <i>Principiile aplicate de ANRCETI pentru stabilirea remediilor</i>	31
3.3.3. <i>Obligații impuse anterior în sarcina furnizorului cu putere semnificativă și impactul acestora asupra concurenței de piață</i>	32
3.3.4. <i>Examinarea remediilor necesare</i>	34

1. Introducere

În conformitate cu articolul 51 din Legea comunicațiilor electronice nr. 241-XVI din 15 noiembrie 2007 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 51-54, art.155*) cu modificările și completările ulterioare, în continuare denumită Legea nr. 241/2007, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI), identifică piețele relevante și efectuează analize de piață pe aceste piețe în scopul determinării faptului dacă piața relevantă este suficient de competitivă și al impunerii, menținerii, modificării ori retragerii obligațiilor speciale preventive. ANRCETI definește metodologia și criteriile de identificare a piețelor relevante și identifică aceste piețe, luând în considerare condițiile naționale specifice. De asemenea, ANRCETI publică lista piețelor relevante.

Procesul de identificare și analiză a piețelor relevante a fost stabilit în Regulamentul privind identificarea și analiza piețelor relevante din domeniul comunicațiilor electronice și desemnarea furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe aceste piețe, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 55 din 29 decembrie 2008 în continuare denumit Regulament. Regulamentul prevede instrumentele (criteriile) utilizate de către ANRCETI în vederea analizei piețelor pentru identificarea piețelor relevante reglementării ex-ante (preventive), analiza în detaliu a piețelor relevante în vederea determinării furnizorilor cu putere semnificativă pe acestea și impunerii măsurilor ex-ante în sarcina acestor furnizori.

În anul 2010, ANRCETI a analizat piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă (numită generic Piața 5 și care cuprindea servicii de acces bazat pe xDSL (acces de tip „bitstream”), inclusiv capacitatea de transmitere asociată. Piața dată este similară Pieței 5 din Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/EC¹ privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări ex-ante, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice.

Prin aprobarea Hotărârii Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 10 din 18.03.2010 piața dată a fost identificată drept relevantă reglementării preventive.

Prin Hotărârea Consiliului de Administrație nr. 29 din 28.09.2010, ANRCETI a desemnat S.A. „Moldtelecom” drept furnizor cu putere semnificativă pe această piață, în baza rezultatelor Analizei în detaliu a pieței date, care a arătat existența puterii semnificative a furnizorului dat, problemele concurențiale și obligațiile necesare a fi impuse pentru remedierea eșecului concurenței.

Prin Hotărârea Consiliului de Administrație nr. 06 din 28.03.2011, ANRCETI a impus în sarcina S.A. „Moldtelecom” remediile necesare pentru rezolvarea problemelor concurențiale.

---

¹<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:344:0065:0069:ro:PDF>

În anul 2012, ținând cont de prevederile articolului 53 din Legea nr. 241/2007, ANRCETI a analizat piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă în cadrul iterației II. În rezultatul acestei analize, ANRCETI a constatat că piața menționată cuprindea și serviciile de bitstream în baza liniilor de acces FTTx și continua să fie susceptibilă reglementării preventive iar S.A., „Moldtelecom” continua să dețină puterea semnificativă pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă (Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.6 din 14.02.2013).

Totodată, având în vedere că condițiile concurențiale pe această piață nu au evoluat semnificativ timp de doi ani, ANRCETI a considerat necesară impunerea în sarcina S.A., „Moldtelecom” a obligațiilor special preventive prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr.57 din 26.09.2013.

Ținând cont de prevederile articolului 53 din Legea nr. 241/2007, apare necesitatea revizuirii definiției pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă, a situației concurențiale și a obligațiilor specifice impuse furnizorului cu putere semnificativă pe această piață.

Această analiză de piață face parte din cadrul iterației III de analiză a piețelor de comunicații electronice din Republica Moldova. În urma analizei, în conformitate cu articolul 53 din Legea nr. 241/2007, ANRCETI are dreptul să impună, să mențină, să modifice sau să revoce obligațiile față de furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice.

ANRCETI va face publică analiza și va prezenta Consiliului Concurenței, în termen de 3 zile lucrătoare din data adoptării, deciziile ce conțin identificarea piețelor relevante, desemnarea furnizorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante și impunerea obligațiilor speciale în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante.

În urma analizei, în conformitate cu articolul 53 din Legea nr. 241/2007, ANRCETI are dreptul să impună, să mențină, să modifice sau să revoce obligațiile față de furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice.

În compartimentele ce urmează, ANRCETI desfășoară o analiză care stabilește:

- limitele pieței produsului și pieței geografice ale pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă, utilizând raționamentele Testului Monopolistului Ipotetic (TMI)
- situația concurențială și evoluția viitoare a acestei piețe în scopul de a desemna, după caz, furnizorul sau furnizorii cu putere semnificativă;
- identificarea obligațiilor ce urmează a fi impuse furnizorului/furnizorilor determinați cu putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.

Procesul de consultare

ANRCETI a expus pentru consultare publică, pe data de 9 septembrie 2015, următoarele proiecte:

- proiectul Analizei pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă,
- proiectul Hotărârii Consiliului de Administrație al ANRCETI privind măsurile de reglementare preventivă a pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.

Termenul limită de prezentare a comentariilor și recomandărilor a fost de 23 septembrie 2015.

Acestea au putut fi expediate în scris, pe suport de hârtie și în format electronic la adresa:
Bd. Ștefan cel Mare, 134, MD-2012,

CHIȘINĂU, REPUBLICA MOLDOVA

Fax: (0 22) 22 28 85

și/sau la:

e-mail: office@anrceti.md

În cadrul termenului stabilit de consultare publică nu au parvenit comentarii și propuneri.

2. Identificarea pieței accesului cu ridicată la comunicații în bandă largă

În compartimentul ce urmează ANRCETI desfășoară o analiză care stabilește:

- Limitele pieței produsului și geografice ale pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă, utilizând raționamentele Testului Monopolistului Ipotetic (TMI);

- Situația concurențială și evoluția viitoare a acestei piețe în scopul de a desemna, după caz, furnizorul sau furnizorii cu putere semnificativă;

- Identificarea obligațiilor ce urmează a fi impuse furnizorului determinat cu putere semnificativă pe piața relevantă pentru accesul cu ridicata la comunicații în bandă largă.

2.1. Testul Monopolistului Ipotetic

Testul Monopolistului Ipotetic (TMI) începe prin identificarea unui produs focal, adică produsul cel mai îngust definit care în mod evident se află pe piața analizată. Această piață poate include și alte produse candidat în dependență de substituibilitatea între produsul candidat și produsul focal. Sunt analizate trei forme ale substituibilității produselor:

i. Substituibilitatea ofertei;

ii Substituibilitatea cererii cu ridicata;

iii Substituibilitatea cererii cu amănuntul.

La efectuarea TMI este analizat un monopolist ipotetic și se verifică dacă o majorare mică dar semnificativă (creștere de 5-10%), non-tranzitorie (cel puțin cu durata de 1 an) a prețului produsului focal (SSNIP) ar putea fi profitabilă.

Aceasta presupune că fiecare substituent candidat este testat prin TMI dacă produce suficientă presiune competitivă asupra produsului focal. În cazul când SSNIP este profitabil, aceasta va fi o dovadă că produsul candidat nu este capabil să substituie produsul focal și nu poate fi inclus în limitele pieței produsului.

Dacă creșterea prețului produsului focal nu este profitabilă, definiția serviciului trebuie extinsă pentru a include serviciile care pot substitui produsul focal.

2.2. Testul celor trei criterii

Acest test se referă la cele trei criterii care se aplică înainte de a supune piața unei reglementări preventive. Aceste criterii conform Regulamentului sunt:

- 1. Prezența unor bariere înalte la intrare pe piață**
- 2. Dinamica pieței (lipsa tendințelor evidente spre o concurență eficientă)**
- 3. Insuficiența aplicării prevederilor legislației concurenței.**

Comisia Europeană sintetizează și explică aceste criterii, după cum urmează:

Primul criteriu este prezența unor bariere înalte la intrarea pe piață. Prezența barierelor înalte și ne-tranzitorii la intrarea pe piață, cu toate că este o condiție necesară,

de una singură nu este suficientă pentru a justifica includerea unei piețe anumite în cele reglementate. Dat fiind caracterul dinamic al piețelor de comunicații electronice trebuie, de asemenea, să se ia în considerație și posibilitățile pieței de a tinde spre un rezultat competitiv, în pofida barierelor înalte la intrare.

Cel de-al doilea criteriu constă în faptul că dacă pe piața dată nu se observă tendințe spre o concurență efectivă în viitor și nici nu sunt fluctuații semnificative ale cotelor de piață care ar sugera o concurență vibrantă, există temei să se considere că piața dată necesită intervenție de reglementare pentru a preveni și limita efectele utilizării de către furnizorii semnificativi de pe aceasta a puterii lor în detrimentul concurenței. Acest criteriu este unul dinamic și ia în considerație un număr de aspecte structurale și de comportament care la examinarea tuturor factorilor, indică dacă piața are sau nu caracteristici de natură să justifice impunerea obligațiilor de reglementare, conform Directivelor Europene.

Al treilea criteriu ține de insuficiența legislației concurenței de a preveni de sine stătător eșecul pieței(fără reglementarea preventivă).Prin acesta se presupune că dacă aplicarea doar a măsurilor prevăzute de instrumentarul legislației generale a concurenței, ar fi suficientă pentru a remedia efectiv eșecul concurenței în cazul în care puterea semnificativă de piață este aplicată, atunci nu este necesară intervenția ex-ante..

Astfel, dacă ANRCETI ajunge la concluzia că pentru intrarea și ieșirea de pe piața relevantă a produsului există bariere semnificative, nu există semne că piața dată ar fi suficient de competitivă și nici semne ale unor tendințe spre o concurență efectivă în orizont scurt și mediu de timp, precum și ajunge la concluzia că aplicarea doar a instrumentelor legislației generale a concurenței este insuficientă pentru rezolvarea eșecului concurenței, atunci piața dată este susceptibilă reglementării preventive. În asemenea caz, ANRCETI identifică prin decizia Consiliului de Administrație piața dată drept relevantă reglementării preventive (reglementării ex-ante). Piața analizată în prezentul document este cuprinsă și de Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/EC² (Piața 5). ANRCETI a testat dacă această piață este relevantă reglementării preventive în circumstanțele naționale..

În acest compartiment ANRCETI prezintă raționamentele sale în ceea ce privește identificarea pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.

Pentru a lua decizia dacă piața dată este sau nu susceptibilă unei reglementări preventive, ANRCETI, conform prevederilor Regulamentului, desfășoară un proces în două etape: inițial definește piața relevantă a produsului și cea geografică; în caz că piața definită este determinată drept relevantă, testează susceptibilitatea pieței la reglementarea preventivă.

---

²2007/879/EC, Commission recommendation on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, Annex.

2.3. Definirea pieței produsului

Piața analizată în acest document este **furnizarea accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă**³. În conformitate cu practicile Uniunii Europene, piața accesului în bandă largă poate fi definită în baza următoarelor caracteristici:

1. Serviciul este "mereu activ" – adică nu este necesară conexiunea Dial-Up, iar utilizatorul final are o conexiune permanentă la rețea și la serviciile acesteia.
2. Există posibilitatea de a utiliza simultan serviciile voce și transport date.
3. Accesul în bandă largă este mai rapid decât accesul la internet prin Dial-Up.

La punctul trei, ANRCETI nu consideră că este necesar să fie stabilit un nivel minim sau maxim de viteză ca parte a definiției. Condițiile de piață se schimbă rapid și vitezele de la care începe delimitarea bandei largi pot să nu fie percepute deja de consumatori drept bandă largă. Totodată vitezele percepute în prezent ca fiind bandă largă, în viitorul apropiat pot să nu mai fie percepute astfel. Dat fiind că condițiile de piață sunt în permanentă schimbare, ANRCETI, la această etapă, a renunțat la definirea limitelor de viteză pentru serviciul dat. La această etapă de dezvoltare a pieței condițiile de cerere și ofertă, nu par să solicite o astfel de separare, însă ANRCETI va monitoriza minuțios evoluția pieței pentru a se asigura că orice definiție a pieței și intervenție potențială de reglementare sunt adecvate și proporționale.

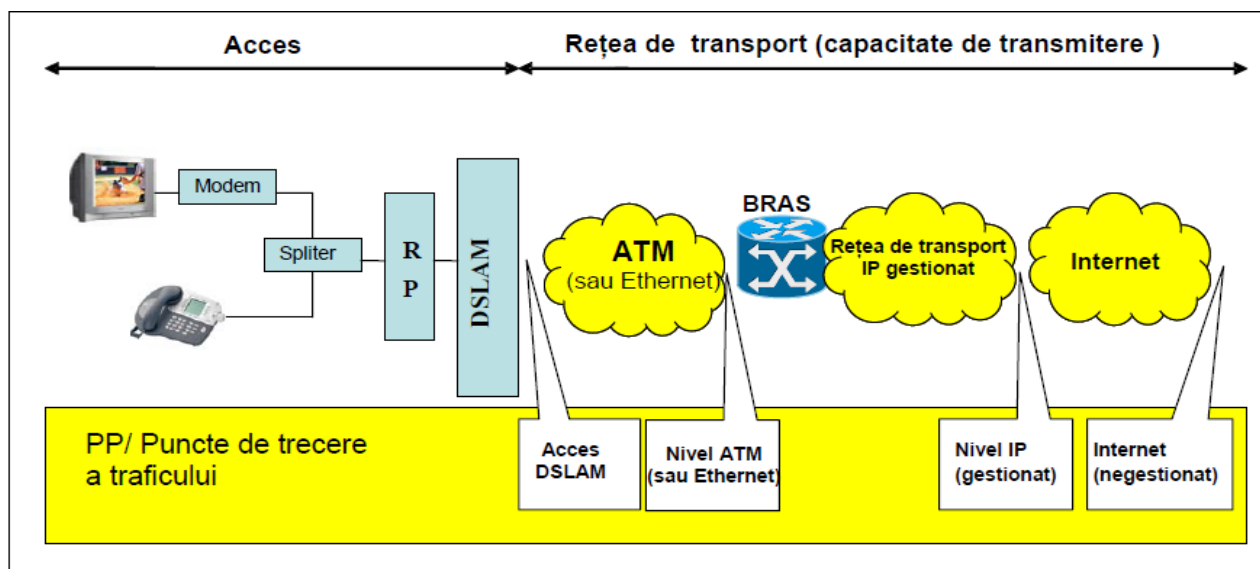
Această piață este situată în aval față de accesul fizic acoperit de piața de acces cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix (Piața 4), în sensul că accesul cu ridicata la comunicațiile electronice în bandă largă se poate baza pe această resursă, în combinație cu alte elemente.

Figura 1 prezintă limitele acestui serviciu și demonstrează această relație între servicii în cazul accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă, folosind tehnologia ADSL. Diagrama arată că diferența principală dintre accesul cu ridicata la comunicații în bandă largă și accesul cu ridicata la infrastructura de rețea constă în faptul că este oferit prin includerea DSLAM în partea de acces a serviciului, de către furnizorul de servicii, pentru solicitantul serviciului dat. În plus, pot fi furnizate diverse tipuri de *capacități de transmitere asociată*, iar serviciile pot fi prestate la nivel de ATM (sau Ethernet), IP sau pot fi furnizate ca un simplu serviciu de re-vânzare (în cazul dat solicitantul serviciului nu are posibilitatea să influențeze caracteristicile tehnice ale serviciului).

---

³Aceasta este piața 5 în Recomandarea UE 2007, 2007/879/EC

Figura 1. Acces cu ridicata la comunicații în bandă largă (acces de tip „bitstream” la bucla locală de cupru)

În sensul acestui document este suficient de a defini accesul cu ridicata la comunicații în bandă largă în calitate de legătură de acces de mare viteză cu sediul clientului (partea ce ține de utilizatorul final), împreună cu capacitatea de transmitere a datelor în bandă largă în ambele direcții. Un astfel de serviciu permite noilor intrați să adauge valoare și să ofere serviciile lor proprii utilizatorilor finali (prin urmare, aceasta exclude pur re-vânzarea din definiție). Serviciul ar trebui să ofere noilor intrați posibilitatea de a diferenția serviciile lor, prin modificarea (direct sau indirect) a caracteristicilor tehnice și/sau utilizarea rețelei proprii.

Însă, în urma efectuării Testului Monopolistului Ipotetic, în cadrul iterației 2 (anul 2012) a pieței date, ANRCETI a concluzionat că accesul în bandă largă bazat pe fibre optice este un substituent eficient pentru produsul focal (accesul în bandă largă bazat pe cupru) și este parte a pieței relevante a produsului.

Din punct de vedere al cererii cu amănuntul, ANRCETI a considerat că odată cu creșterea posibilităților de selectare a conținutului, care necesită acces la Internet în bandă largă și cererea în creștere pentru servicii de IP televiziune, utilizatorii vor avea nevoie de o capacitate mai mare, ceea ce presupune că cererea de acces la Internet în bandă largă de mare viteză va continua să crească. Întrucât, în comparație cu tehnologia xDSL, fibra optică permite o viteză de transfer mai mare, aceasta face posibilă furnizarea de servicii de înaltă calitate și suportă aplicații avansate IP, cum ar fi, de exemplu, HDTV, ANRCETI a presupus că numărul de utilizatori la care furnizorii vor furniza servicii de acces la Internet în bandă largă prin fibra optică va crește, ceea ce înseamnă că vor exista mai mulți utilizatori care vor fi gata să plătească un preț mai mare pentru un serviciu de o calitate superioară.

În perioada de referință a analizei date (anii 2012 - 2014), pe piața furnizării serviciilor de acces la Internet în bandă largă, s-au atestat modificări în ceea ce privește

tehnologia de acces utilizată pentru furnizarea serviciului dat. Astfel, comparativ cu datele din Analiza pieței în iterația 2 (anul 2012), numărul abonaților deserviți prin intermediul rețelelor de acces bazate pe fibră optică a prevalat peste numărul de abonați deserviți prin rețele de acces de cupru (Figura 2).

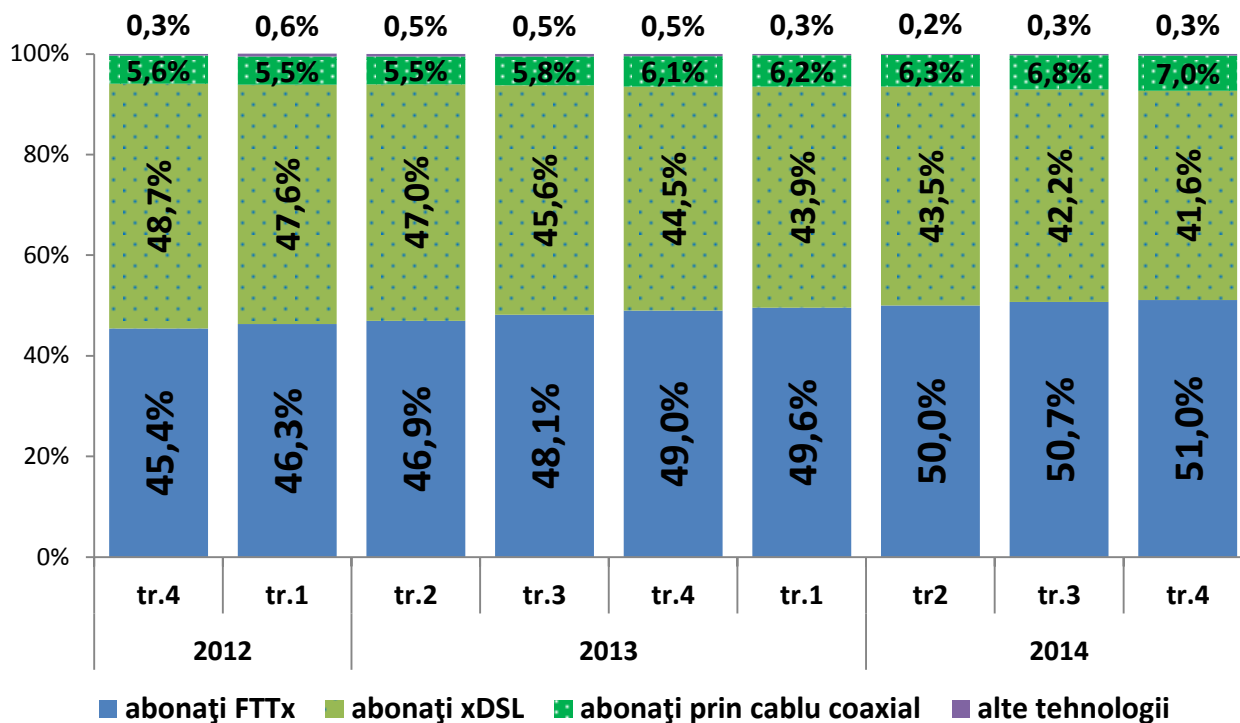

Figura 2. Structura pieței serviciilor în bandă largă în funcție de tehnologia de acces

Accesul în bandă largă prin fibră optică are o influență semnificativă asupra concurenței la nivelul cererii cu amănuntul, ceea ce presupune că serviciile menționate sunt substituate pentru produsul focal, deoarece acestea satisfac nevoile utilizatorilor de servicii de calitate mai înaltă, mai rapidă și inovatoare.

Această piață urmează să fie definită în primul rând din punct de vedere al produsului, folosind Testul Monopolistului Ipotetic și apoi din punct de vedere geografic.

2.4. Piața relevantă a produsului

2.5.1. Produsul focal

Produsul focal este produsul cel mai îngust definit care se află în mod evident pe piața definită. Acesta este folosit ca resursă cheie pentru TMI astfel încât să determine limitele pieței.

Trebuie remarcat faptul că punctul de plecare pentru identificarea produsului focal, în acest caz, este piața accesului cu amănuntul în bandă largă în Republica Moldova. Aceasta se datorează faptului că cererea pentru accesul cu ridicata la comunicații în bandă largă este o cerere care provine de pe piața corespunzătoare de acces cu amănuntul

în bandă largă. În cazul Republicii Moldova, 51% a serviciilor de acces cu amănuntul în bandă largă sunt bazate pe FTTx și 41,6% bazate pe xDSL. Prin urmare, este oportun să fie utilizat accesul cu ridicata la comunicații în bandă largă bazat pe xDSL și FTTx ca produs focal, în scopul definirii pieței, deoarece aceste servicii afișează caracteristicile menționate în capitolul 2 al prezentului document.

2.5.2. Lista substituenților produsului focal

Produsele candidat substituenți pentru accesul cu ridicata la comunicații în bandă largă identificate de ANRCETI sunt următoarele:

- accesul în bandă largă oferit prin cablu coaxial;
- accesul în bandă largă oferit prin tehnologia fix fără fir;
- accesul în bandă largă prin rețele mobile;
- accesul cu ridicata la comunicații în bandă largă auto-furnizat.

Capitolele de mai jos analizează măsura în care fiecare dintre aceste produse substituent posibile pot constrânge activitățile unui monopolist ipotetic care furnizează acces prin intermediul tehnologiilor xDSL și FTTx.

1. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor în bandă largă oferit prin cablu coaxial și tehnologia fix fără fir.

În prezent, marea majoritate a serviciilor în bandă largă în Republica Moldova sunt furnizate prin intermediul tehnologiei xDSL – 41,6,3% și FTTx – 51% din piață. Serviciile xDSL sunt furnizate în baza infrastructurii unui singur furnizor, care deține controlul a peste 97% din toată infrastructura ce poate furniza aceste capacități (bucula locală de cupru a rețelei de telefonie PSTN/ISDN și buclele locale bazate pe fibră optică).

O alternativă pentru serviciile cu ridicata la comunicații în bandă largă autofurnizate în baza tehnologiei xDSL sau FTTx, poate fi achiziționarea de servicii cu ridicata la comunicații în bandă largă prin tehnologii alternative sau achiziționarea accesului la infrastructura alternativă pentru a-și autofurniza serviciile cu ridicata la comunicații în bandă largă.

Există doar câteva modalități de acces, acestea fiind prin cablu coaxial și fix fără fir, care constituie 14,9 % și, respectiv, circa 4% din numărul de accesuri la rețea prin intermediul rețelelor de acces fix. Totodată, investițiile suplimentare în rețele de cablu coaxial necesare pentru a furniza un serviciu de bitstream sunt semnificative. Chiar dacă acestea ar fi implementate, procesul ar putea dura mai mult de 1 an, sunt semnificative și disproporționale în raport cu costurile suplimentare generate de către un SSNIP. Prin urmare, o astfel de substituție este puțin probabilă și nu va avea un impact suficient pentru a face SSNIP-ul monopolistului ipotetic neprofitabil.

Cât privește serviciile de bitstream prin intermediul accesului prin bucle locale radio, ANRCETI consideră că acestea nu reprezintă pentru utilizatori un substituent eficient al produsului focal, deoarece aproape toate accesurile la rețea prin bucle radio se petrec prin rețea CDMA2000 1x, cu viteze de până la 153 Kbps, ceea ce este insuficient pentru a răspunde cerințelor actuale de bandă ale utilizatorilor de servicii xDSL și FTTx.

ANRCETI nu a identificat alte soluții de acces radio local care să poată fi utilizate de furnizori în cazul unui ipotetic SSNIP de către furnizorul ipotetic monopolist.

Din punct de vedere a cererii cu ridicata, după cum a fost descris anterior, amplasarea rețelelor de cablu coaxial și fix fără fir este foarte limitată, sunt destinate autofurnizării și nici unul din furnizori de astfel de rețele nu oferă în prezent servicii cu ridicata.

Concluzia ANRCETI: serviciile în bandă largă furnizate prin cablu coaxial și a tehnologiei fixă fără nu sunt substituate produsului focal identificat.

2. Analiza posibilității includerii în piața relevantă a produsului a Internetului mobil în bandă largă.

Accesul la Internet în bandă largă în rețelele de telefonie mobilă a devenit modul de acces la Internet cu rata de penetrare de 8,41%, după accesul prin xDSL sau FTTx. Utilizatorul final accesează Internet-ul prin rețelele mobile cu ajutorul unui card de date sau a unui modem de date cu USB, Wi-Fi sau alte modalități de conectare a modemului la computer sau router. Caracteristica principală a accesului la Internet în bandă largă în rețelele de comunicații mobile, care se bazează pe tehnologiile UMTS/HSPA, CDMA 2000EV – DO/DV, LTE este că utilizatorul serviciului nu este exclusiv legat de un anumit loc stabilit de amplasare, dar poate avea acces la Internet prin intermediul telefonului mobil, telefonului inteligent, tabletei, laptop sau altui aparat din orice locație, în funcție de acoperirea geografică cu UMTS, CDMA, LTE.

Tehnologia CDMA 2000EV – DO/DV permite transfer de date de până la 2,4 Mbit/s teoretic, care este semnificativ mai mică decât viteza de acces oferită de tehnologia DSL bazată pe cupru sau cea bazată pe fibre optice. Tehnologia HSPA permite transfer de date de până la 42Mbit/s, cu viteze practice de 6-10 Mbps, ceea ce este apropiat de funcționalitățile unei conexiuni ADSL.

Acoperirea populației cu semnal HSPA sau LTE se ridică la peste 90%, astfel, încât din punct de vedere al disponibilității teritoriale, serviciile de acces mobil în bandă largă prin HSPA/LTE pot replica în cea mare parte zona de acoperire cu rețele HSPA/LTE.

Totuși diferența esențială dintre utilitatea unei conexiuni fixe în bandă largă prin intermediul ADSL sau FTTx și cea a unei conexiuni mobile prin HSPA/LTE constă în costurile substanțial mai înalte pentru utilizatori dacă aleg să se conecteze la rețea mobilă cu același volum de consum de date, specific conexiunilor fixe. Furnizorii mobili vând serviciile de acces mobil în bandă largă cu trafic contorizat, ceea ce poate face costurile utilizatorului să fie neașteptat de mari.

De asemenea, este important de ținut cont că conexiunile fixe reprezintă pentru utilizatori o posibilitate esențială de control al cheltuielilor efectuate de la mobil, deseori efectuând trecerea la consum de trafic gratuit prin Wi-Fi, atunci când este disponibilă o astfel de rețea. Astfel aceste conexiuni sunt complementare și nu substituate.

Trebuie de notat și faptul că serviciile de acces fix în bandă largă reprezintă o locomotivă pentru accesul la astfel de servicii importante cu sunt IPTV. Accesul la

servicii similare prin rețelele mobile nu este actualmente posibil în condițiile tehnologiilor disponibile și al costurilor mari pentru traficul de date.

Ținând cont de cele menționate mai sus ANRCETI consideră că accesul la Internet prin rețelele mobile nu este un substituent al serviciului de acces la Internet prin tehnologia xDSL sau FTTx, deoarece creșterea prețurilor de vânzare cu amănuntul la pachetele tarifare bazate pe tehnologia xDSL sau FTTx, între 5 și 10%, nu va influența decizia utilizatorilor finali de a substitui produsul focal cu serviciul de acces la internet în bandă largă prin rețele mobile.

Concluzia ANRCETI: serviciul de Internet mobil în bandă largă nu reprezintă un substitut pentru serviciu de Internet în bandă largă prin xDSL sau FTTx, ci mai degrabă un serviciu complementar pentru serviciile de Internet bazate pe tehnologia xDSL sau FTTx.

3. Analiza măsurii în care accesul cu ridicata în bandă largă auto-furnizat face parte din piața relevantă a produsului.

Substituibilitatea cererii cu ridicata are loc când un cumpărător cu ridicata a accesului în bandă largă este determinat să folosească produse alternative ca răspuns la SSNIP-ul monopolistului ipotetic. Întrebarea este dacă aceasta va avea loc într-o asemenea măsură în care ar constrânge impactul SSNIP.

În ceea ce privește autofurnizarea, crearea unei rețele xDSL sau FTTx alternative pentru furnizarea serviciilor în bandă largă în Republica Moldova necesită atât timp cât și resurse investiționale semnificative (inclusiv crearea unei rețele de acces, capacității de transmitere, infrastructurii în bandă largă și echipament) fapt care este puțin probabil să aibă loc în măsura în care ar constrânge impactul SSNIP.

Având în vedere că serviciile de acces în bandă largă cu amănuntul bazate pe tehnologia xDSL prin cupru și accesul prin fibră optică sunt considerate ca servicii substituente, trebuie să se stabilească dacă există o presiune suficient de competitivă din partea operatorilor care furnizează servicii prin infrastructura de acces proprie sau închiriată, în scopul auto furnizării, în măsura în care aceștia pot influența prețurile la serviciile de acces bitstream. În cazul existenței unei concurențe competitive la nivelul pieței cu amănuntul, dimensiunea serviciilor pe piața relevantă trebuie să includă serviciul de acces la Internet în bandă largă furnizat de către operatori în scopul auto furnizării.

Majorarea prețului la serviciile cu ridicata de bitstream furnizate de operatorul istoric ar trebui să conducă la creșterea prețului de vânzare cu amănuntul a serviciilor prestate de operatorii care furnizează servicii de acces la Internet în bandă largă pentru utilizatorii finali prin intermediul accesului de tip bitstream, deoarece furnizorii vor fi nevoiți să transfere costurile la serviciile cu ridicata în sarcina utilizatorilor finali. Utilizatorii finali se vor confrunta cu creșterea prețului de vânzare cu amănuntul a serviciilor bazate pe serviciile de acces de tip bitstream și vor începe să utilizeze acele servicii furnizate prin propria infrastructură de acces, care reprezintă servicii substituente, la nivelul pieței cu amănuntul, deoarece acestea vor fi mult mai accesibile.

Cu toate acestea, ANRCETI consideră că operatorii care furnizează servicii de acces la Internet în bandă largă în scopul auto-furnizării nu pot influența stabilirea prețurilor la servicii de acces de tip bitstream la nivelul pieței cu amănuntul prin intermediul puterii sale semnificative. Nu există o astfel de presiune competitivă, care ar împiedica operatorul istoric să majoreze prețul la servicii cu 5-10%, în lipsa reglementării serviciilor de acces la bitstream, deoarece operatorii nu au posibilitatea de a trece la alți operatori și aceștia, cel mai probabil, în scopul de a păstra utilizatorii lor finali, nu vor pune în sarcina utilizatorilor lor finali diferența de preț la serviciile cu ridicata.

ANRCETI, de asemenea consideră că, în cazul în care furnizorul pune în sarcina utilizatorului final, achitarea diferenței de preț (de pe piața cu ridicata), aceștia vor substitui aceste servicii ale furnizorului cu serviciul de Internet în bandă largă oferit de S.A., „Moldtelecom”, deoarece serviciile acestuia sunt mult mai răspândite decât cele ale furnizorilor alternativi, prin intermediul infrastructurii lor de acces proprii sau închiriate. Cu toate acestea, chiar și în zonele în care operatorii furnizează servicii de acces la Internet în bandă largă în scopul auto-furnizării, nu există nici o presiune semnificativă la nivelul pieței cu amănuntul, și acest lucru este evident din considerentul că S.A., „Moldtelecom” nu este obligat să furnizeze serviciul în cauză, la prețuri mai mici în aceste zone, comparativ cu alte zone.

Prin urmare, ANRCETI consideră că, în perioada de timp la care se referă această analiză, serviciile de acces la Internet în bandă largă furnizate de către alți operatori în scopul auto-furnizării, indiferent de infrastructura de acces, nu fac parte din piața relevantă a produsului.

Pe de altă parte, datorită acoperirii rețelei asigurate de S.A., „Moldtelecom”, este necesar să se ia în considerare influența serviciului de acces bazat pe tehnologia xDSL și FTTx furnizat de S.A., „Moldtelecom” în scopul auto-furnizării.

Întrucât operatorii care furnizează servicii de acces bitstream prin rețeaua furnizorului istoric pot avea acces la toți utilizatorii unde rețeaua S.A., „Moldtelecom” este disponibilă pentru accesul la Internet în bandă largă, se poate concluziona că S.A., „Moldtelecom” poate furniza același serviciu pentru toți utilizatorii finali ai operatorului care utilizează serviciul de acces de tip bitstream, fără a suporta costuri suplimentare.

Prin urmare, așa cum a fost deja menționat, în cazul în care operatorul care furnizează servicii de acces bitstream transferă utilizatorului final creșterea ipotetică a prețului unui serviciu relevant, majoritatea utilizatorilor lui finali vor alege serviciile oferite de S.A., „Moldtelecom”. De asemenea, este necesar de ținut cont și de principiul de perspectivă și de luat în considerare influența serviciilor de acces la Internet în bandă largă prestate prin tehnologii FTTB, FTTC și FTTH, utilizate de S.A., „Moldtelecom” pentru auto-furnizare, care cunoaștem că are dezvoltată rețeaua proprie din fibră optică prin care furnizează utilizatorilor săi finali servicii de acces în bandă largă.

Concluzia ANRCETI: serviciul de acces în bandă largă utilizat de S.A., „Moldtelecom” pentru auto-furnizare trebuie să fie inclus în piața relevantă,

indiferent de faptul dacă acesta este un acces bazat pe perechile de cupru torsadate, pe fibra optică sau pe o soluție hibridă, care include linii de cupru și fibre optice.

2.5.3. Sumarul analizei pieței produsului

Aplicarea testului monopolistului ipotetic indică asupra faptului, că piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă include serviciile de acces în bandă largă pe suport de cupru (xDSL) sau fibră optică (FTTx) și serviciile de autofurnizare.

ANRCETI concluzionează că piața relevantă a produsului este următoarea:

Piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă care cuprinde servicii de acces în bandă largă bazate pe tehnologii ADSL și tehnologii pe suport de fibră optică.

2.5. Piața geografică

Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine datorită unor condiții concurențiale diferite. De asemenea, conform Instrucțiunilor CE, în mod tradițional, identificarea pieței relevante geografice se realizează pe baza următoarelor criterii: aria acoperită de rețea și existența unor limite geografice impuse prin lege sau prin acte administrative.

Analizând aceste criterii, ANRCETI a constatat că piața geografică relevantă corespunzătoare serviciilor de acces în bandă largă este națională, determinată de teritoriul Republicii Moldova.

În prezent, S.A., „Moldtelecom” este singurul furnizor care oferă altor furnizori acces la Internet în bandă largă furnizate prin intermediul xDSL. Rețeaua S.A., „Moldtelecom” are cea mai mare acoperire, fiind dezvoltată la nivel național, urmată de rețele FTTx ale S.R.L. „Starnet Soluții”, S.A. „Orange Moldova”, S.R.L. „Arax-Impex”, prin rețea de cablu TV a S.R.L., „Sun Communications”. De asemenea, în unele zone sunt dezvoltate rețele de arie locală, preponderent în zonele urbane, cu un număr mare de utilizatori, unde costurile per utilizator sunt, în general, mai scăzute. Prin contrast, în zonele rurale, în afara rețelei S.A., „Moldtelecom” sunt dezvoltate rețele de cablu coaxial de dimensiuni mici. Acestea actualmente nu sunt folosite de către furnizori pentru servicii de acces în bandă largă din cauza lipsei economiilor de scară (costurile unui proiect bazat pe acces DOCSIS sunt foarte sensibile la numărul de utilizatori, odată ce costurile inițiale pentru CMTS sunt esențiale).

Pornind de la aceste constatări și de la analiza pieței cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă, s-a constatat că în ultimii ani condițiile concurențiale diferă pe teritoriul Republicii Moldova, în principal în zonele urbane unde, în afară de S.A., „Moldtelecom”, sunt prezenți furnizori alternativi care operează propriile rețele locale de acces pe suport de fire de fibră optică. În ceea ce privește zonele rurale, s-a

constatat că au fost dezvoltate, în principal, rețele de acces pe suport de fire metalice torsadate de cupru aparținând S.A., „Moldtelecom”.

Cu toate acestea, atât în prezent, cât și în orizontul de timp al analizei de piață, existența acestor diferențe la nivel local sau între mediul urban și cel rural nu este suficientă pentru definirea de piețe geografice cu ridicata subnațională. Așa cum s-a arătat și la analiza pieței cu amănuntul corespunzătoare, ANRCETI consideră că datorită în principal caracterului fluid al pieței și eterogenității condițiilor concurențiale între diferite zone, o eventuală delimitare a piețelor în funcție de factori structurali – cum ar fi număr de operatori, cote de piață, bariere la intrarea pe piață, tarife - este puțin probabil să se mențină stabilă în orizontul de timp al analizei de piață.

În același timp, ANRCETI subliniază faptul că o eventuală definire a unor piețe geografice distincte pentru mediul rural și, respectiv, pentru mediul urban și, respectiv, o eventuală diferențiere a remediilor în funcție de condițiile concurențiale diferite, nu este potrivită. Totodată nu este exclus faptul ca la analizele viitoare să fie definite piețe geografice distincte, datorită tehnologiilor alternative de acces dezvoltate de furnizorii alternativi, în special în mun. Chișinău. Cu toate acestea, atâta timp cât rămâne cerința pentru prețuri medii geografice pentru toată țara, acest lucru puțin probabil ar duce la condiții semnificativ diferite de ofertă în diferite zone ale țării.

Concluzia ANRCETI: piața geografică relevantă a serviciilor de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă este națională, determinată de teritoriul Republicii Moldova.

2.6. Aplicarea testului celor trei criterii

În conformitate cu Legea nr. 241/2007, pentru ca o piață să fie relevantă reglementării preventive de către ANRCETI, este important ca aceasta să întrunească caracteristici care să justifice impunerea obligațiilor speciale preventive (Art.51 (1), lit.a)).

ANRCETI a stabilit în Regulament că pentru determinarea faptului dacă o piață a produsului este relevantă reglementării preventive este necesar ca ea să întrunească respectarea a trei criterii (exercițiu numit Testul celor trei criterii). Cele trei criterii sunt:

1. dacă piața de comunicații electronice este caracterizată prin existența unor bariere înalte la intrare;

2. dacă piața de comunicații electronice în cauză ar tinde pe termen scurt sau mediu, spre o concurență suficientă pentru a proteja interesele consumatorilor, chiar și fără intervenții de reglementare; și

3. dacă măsurile *ex post*, în absența unor măsuri *ex-ante* impuse pe această piață, ar fi suficiente pentru a remedia îngrijorările legate de existența unei poziții dominante pe piață.

Este necesar de menționat că aplicarea acestui test pentru aprecierea relevanței piețelor pentru reglementarea preventivă a fost elaborat de Comisia Europeană și recomandat regulatorilor naționali pentru exercițiul de identificare a piețelor.

Toate aceste criterii trebuie să fie îndeplinite împreună. În cazul în care, barierele la intrare nu sunt de durată, sau în cazul în care există dovezi recente de concurență sporită și de o concurență care tinde spre creștere continuă pe termen scurt și mediu, sau în cazul în care există anumite motive să se creadă că intervenția *ex-post* de către regulator ar putea fi eficientă, atunci este rezonabil ca regulatorul să se abțină de la impunerea măsurilor preventive în sarcina furnizorului cu putere semnificativă.

În cazul în care toate criteriile sunt îndeplinite, atunci ar fi justificată o analiză deplină de piață pentru a determina ce furnizor are putere semnificativă pe piață și a stabili remediile *preventive* aplicate acestor furnizori.

Capitolul de mai jos aplică fiecare dintre aceste criterii la piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.

2.7.1. Barierele de intrare și ieșire

Barierele pentru intrarea pe sau ieșirea de pe piață pot fi de două tipuri:

1. structurale: bazate pe economii de scară și gamă, costuri irecuperabile și constrângeri tehnice;

2. legale: bazate pe politici cum ar fi acordarea licențelor, drepturi de trecere și alocarea spectrului de frecvențe.

Este evidentă prezența barierelor înalte la intrarea pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă în condițiile actuale ale pieței, după cum este prevăzut în analiza noastră de substituibilitate. ANRCETI consideră că furnizarea buclelor de acces (cupru sau fibră optică) ar reprezenta un obstacol semnificativ pentru un furnizor nou împiedicându-i intrarea competitivă pe această piață. De asemenea ANRCETI consideră că barierele de intrare pe piață ar putea fi reduse prin impunerea unor obligații de acces la infrastructura fizică. Scopul analizei concomitente a acestor piețe este de a facilita concurența bazată pe infrastructură în măsura în care este eficient din punct de vedere economic. La acest subiect Comisia Europeană a ajuns la următoarea concluzie⁴: *Motivul de identificare a celei de a doua piețe cu ridicata s-a bazat pe părerea că chiar și un acces reglementat la bucla locală ar fi insuficient în majoritatea statelor membre pentru a constrânge posibilul furnizor cu putere semnificativă pe piața cu amănuntul, cu toate acestea ar continua să existe bariere semnificative de intrare pe piață. Faptul că cele două piețe cu ridicata fac parte din aceeași piață cu amănuntul în bandă largă, presupune că este logic ca autoritățile naționale să realizeze o singură analiză generală a pieței în bandă largă care examinează în consecutivitate impactul exercitat de : (a) accesul reglementat bazat pe infrastructură și (b) accesul bazat pe rețea (non-fizic) asupra oricărui furnizor cu putere semnificativă identificat pe piață. Până în prezent, zece state membre au efectuat o asemenea analiză combinată.*

Și din același document⁵: *Cu toate acestea, având în vedere investițiile necesare pentru accesul la bucla locală și avantajele absolute de cost ale operatorului istoric ce rezultă din economiile de densitate și de gamă, bariere înalte de intrare pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă rămân, chiar și în cazul reglementării accesului la bucla locală .*

---

⁴ EC (2007) 5406, pag.32

⁵Ibid, pag.33

ANRCETI consideră că acești factori sunt aplicabili în contextul R. Moldova. Prin urmare se știe că la această etapă de dezvoltare a pieței din R. Moldova, barierele la intrare și ieșire pe/de pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă sunt înalte. Cu toate acestea ar fi oportun să fie revizuită această concluzie, odată ce pe piață va fi disponibilă o gama completă de produse de acces la bucla locală.

2.7.2. Tendințe spre concurență eficientă

Pe piețele cu bariere înalte, există posibilitatea creării unei concurențe în spatele acestor bariere, deși nu pare să fie cazul accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă. Rețelele de cablu și buclele locale fără fir, încep să devină disponibile, însă amploarea acestora este foarte limitată și ele nu oferă servicii de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă. Gradul de concentrare a pieței este exemplificat de faptul că la sfârșitul anului 2012, cota veniturilor pe piața de acces cu amănuntul în bandă largă a S.A., „Moldtelecom” constituia 64.9%. La sfârșitul anului 2014 această pondere reprezintă 62,5%, indicând faptul că nu există o tendință către o concurență eficientă în spatele barierelor de intrare pe piață.

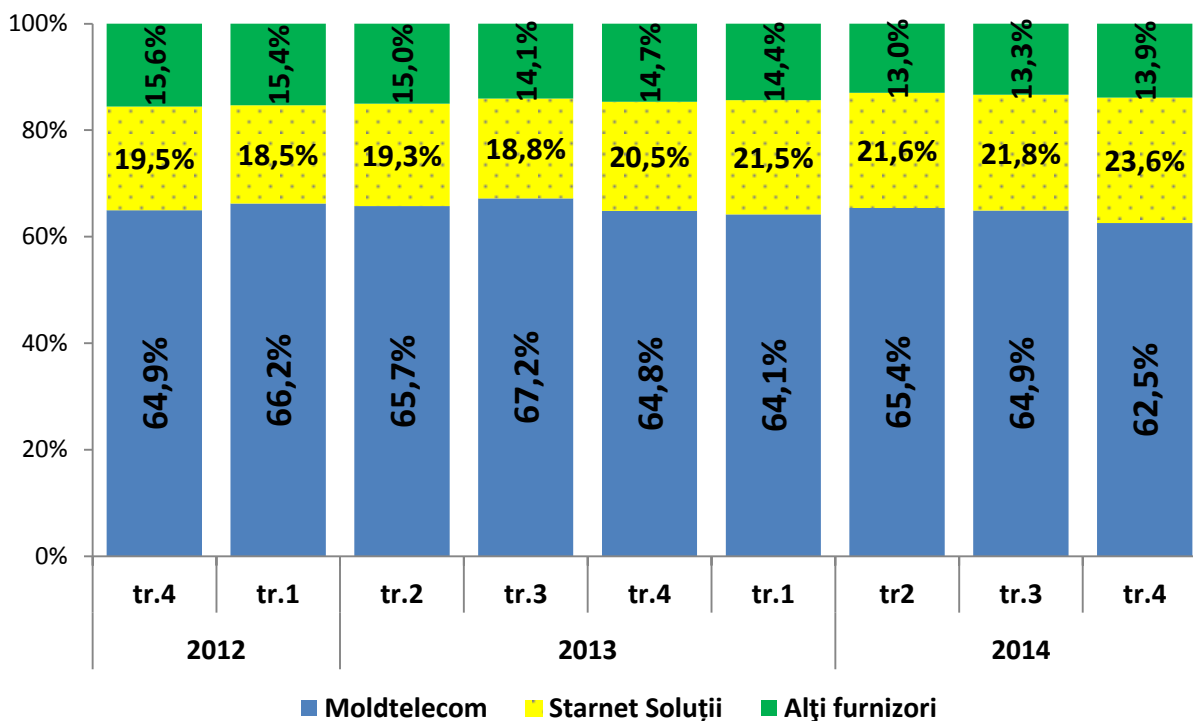

Figura 3. Structura pieței serviciilor în bandă largă în funcție de cifra de afaceri

Concluzia Comisiei Europene în această privință este după cum urmează⁶:

Experiența în urma analizei pieței și procedurilor de notificare conform Articolului 7, denotă că asigurarea accesului la bucla locală într-un anumit stat membru, în îmbinare cu existența rețelelor alternative de acces în bandă largă, precum cablul, fibra optică și accesul fără fir poate presupune că într-un număr limitat de state membre, piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă poate tinde spre o concurență eficientă în spatele barierelor la intrare. Acesta ar putea fi cazul când ratele de

⁶Ibid, pag.34

penetrare în bandă largă și de acces la bucla locală sunt foarte înalte și când operatorii alternativi au început să furnizeze acces cu ridicata la comunicații în bandă largă în părți mari ale țării în concurență cu operatorul istoric, astfel aplicând o constrângere directă asupra puterii de piață a operatorului istoric la furnizarea serviciilor de acces cu ridicata.

Este clar că astfel de împrejurări nu sunt prezente pe piața din Republica Moldova și nici nu ar putea să existe în viitorul previzibil. ANRCETI este prin urmare convinsă de faptul că la această etapă nu există o tendință spre o concurență eficientă pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă.

2.7.3. Suficiența aplicării prevederilor legislației concurenței

Există trei motive principale pentru a concluziona că doar Prevederile Legii concurenței nr. 183 din 11.07.2012 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.193-197, art.667*), în continuare denumită Legea nr. 183/2012, nu sunt suficiente pentru a preveni un eșec al pieței. Acestea sunt:

- Legislația generală a concurenței conține măsuri de penalizare a agenților economici cu situație dominantă pentru abuzul de puterea de piață, însă nu sunt prevăzute măsuri ce ar viza impunerea de obligații specifice care ar preveni un asemenea abuz (de exemplu, obligația accesului, normele de evidență și calcul al costurilor, etc.).

- Intervențiile ex-post au loc în urma apariției abuzurilor, examinarea cazurilor durează lung timp, ceea ce poate avea efecte grave asupra concurenței, chiar dacă abuzul de puterea de piață este în final penalizat. Efectele date asupra concurenței pot fi de durată lungă sau ireversibile, din cauza câștigării timpului critic de către furnizorul care comite aplicarea puterii sale de piață în detrimentul concurenței, mai ales în cazul piețelor emergente.

- Intervențiile de reglementare sunt necesare frecvent și în timp util, iar autoritatea concurenței (Consiliul Concurenței) nu dispune de expertiza sectorială specifică pentru a asigura intervenția într-o astfel de măsură.

Motivele date fac ANRCETI să concluzioneze că aplicarea doar a mijloacelor Legii nr. 183/2012 pentru rezolvarea problemelor legate de concurență pe piața relevantă a produsului nu este suficientă și este necesară reglementarea ex-ante. ANRCETI notează că situația privind insuficiența instrumentarului legislației generale a concurenței este similară cu cea din Uniunea Europeană. Astfel Comisia Europeană deduce: *Legislația concurenței nu ar fi suficientă pentru redresarea eșecului pieței accesului la bucla locală, deoarece există cerințe pentru intervenția pe această piață (inclusiv necesitatea evidenței detaliate, evaluării costurilor și monitorizării termenilor și condițiilor de furnizare, inclusiv parametrilor tehnici).*

Concluzie: În cadrul pieței identificate, ANRCETI este de părere că există bariere înalte la intrarea pe piață, nu există nici o tendință către o concurență vizibilă în spatele acestor bariere, iar aplicarea doar a Legii nr. 183/2012 nu este suficientă pentru a rezolva aceste deficiențe de piață. Această piață este prin urmare susceptibilă reglementării preventive, iar ANRCETI intenționează să efectueze o analiză completă a pieței.

2.7. Concluzii privind identificarea pieței relevante

ANRCETI a aplicat Testul Monopolistului Ipotetic pentru a identifica limitele pieței de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă. ANRCETI a aplicat, de asemenea, testul celor trei criterii pentru a testa dacă această piață este susceptibilă reglementării preventive.

Prin urmare, ANRCETI consideră că următoarea piață este relevantă reglementării preventive: ***Piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.***

Această piață include serviciile de acces în bandă largă bazate pe tehnologii ADSL și tehnologii pe suport de fibră optică limitele geografice ale acestei piețe sunt teritoriul național.

În conformitate cu cerințele Legii nr. 241/2007, această definiție a pieței poate fi subiect al revizuirii cel puțin o dată la doi ani.

În urma constatărilor acestei analize, ANRCETI poate lua decizia privind relevanța reglementării ei ex-ante. Drept urmare, va fi necesară o analiză mai detaliată a acestei piețe pentru a determina dacă există furnizori care dețin o putere semnificativă pe această piață și, dacă va fi cazul, pentru a stabili obligații preventive speciale ce urmează a fi impuse unor astfel de furnizori. Analiza dată este prezentată în capitolul de mai jos.

3. Analiza pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă

În urma analizei în detaliu a pieței relevante a accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă, ANRCETI a concluzionat că S.A. „Moldtelecom” deține putere semnificativă pe piața (PSP) dată și a identificat remediile (obligațiile specifice preventive) necesare de a fi impuse S.A. „Moldtelecom” în scopul prevenirii utilizării puterii sale de piață în detrimentul concurenței. Procesul de analiză în detaliu a pieței are trei etape: În primul rând, ANRCETI evaluează cota de piață a fiecărui furnizor pe piața relevantă. În cazul în care nici un furnizor nu are o cotă mai mare de 35%, piața poate fi prezumată ca fiind concurențială. În acest caz, nici un furnizor nu are putere semnificativă pe piață, iar piața nu ar trebui să fie supusă nici unei reglementări preventive.

- În al doilea rând, în cazul în care unul sau mai mulți furnizori depășesc cota de 35%, ANRCETI trebuie să efectueze analize suplimentare pentru a stabili dacă furnizorul (sau furnizorii) au putere semnificativă pe piață.

- În cele din urmă, în cazul în care ANRCETI constată că unul sau mai mulți furnizori au putere semnificativă pe piața analizată, aceasta trebuie să determine obligațiile specifice ce sunt proporționale cu problemele concurențiale identificate ale pieței analizate.

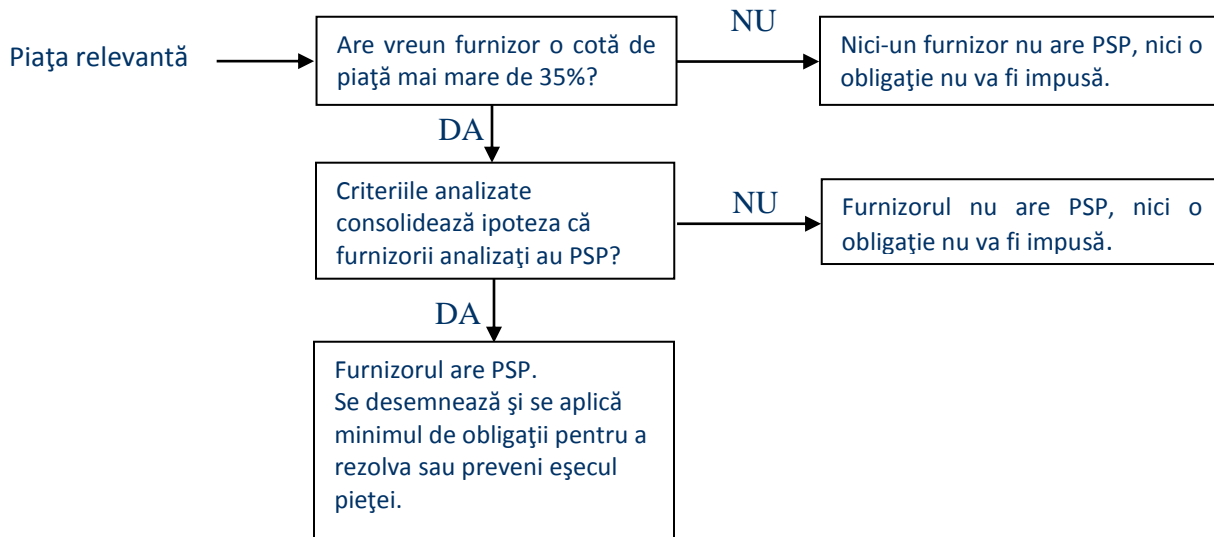

Figura 4: Procesul de analiză a pieței

Concluzie: ANRCETI a determinat că cota pe piața a furnizării cu ridicata a serviciilor de acces în bandă largă a S.A. „Moldtelecom” depășește semnificativ pragul de 35%, prin urmare există motive să fie presupusă existența puterii semnificative a furnizorului dat pe această piață. Nu există alți furnizori care să aibă o cotă de piață de peste 35% sau să se apropie de un asemenea prag. Prin urmare, doar poziția de piață a S.A. „Moldtelecom” a fost mai departe testată în vederea aprecierii puterii de piață.

3.1. Evaluarea cotei de piață

Conform Legii nr. 241/2007, cota de piață este indicatorul principal al existenței PSP. Astfel cota de piață de cel puțin 35% este o condiție necesară, nu însă și suficientă pentru desemnarea unui furnizor individual cu putere semnificativă pe o anumită piață relevantă. Pentru a confirma prezența PSP, ANRCETI trebuie să efectueze analiza ulterioară a pieței pentru a stabili dacă un furnizor poate acționa în mare măsură independent de alți furnizori.

Regulamentul prevede posibilitatea calculării cotei de piață în mai multe moduri, inclusiv conform venitului, numărului de abonați, capacității instalate, traficului. ANRCETI consideră că oricare din aceste moduri poate fi folosit individual în afară de cazul când acestea indică o cota de piață aproape de pragul de 35%.

Deși existența unei cote de piață ridicată nu este suficientă pentru a desemna un furnizor ca având putere semnificativă, este puțin probabil ca un furnizor să dețină putere semnificativă fără să aibă, în același timp, o cotă de piață ridicată.

În cazul pieței accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă ANRCETI a calculat cota de piață în funcție de numărul de abonați și evoluția acestora. Conform datelor statistice prezentate de către furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice pentru anul 2014, operatorului istoric deține o cotă de piață de 66% în funcție de numărul de abonați în bandă largă. Având în vedere cota de piață a S.A., „Moldtelecom” de 66% în funcție de numărul de abonați și de peste 62% în funcție de venituri, ANRCETI consideră această constatare suficientă pentru a presupune o putere semnificativă a S.A., „Moldtelecom” pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.

Concluzia ANRCETI: cota de piață a S.A., „Moldtelecom” pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă depășește semnificativ pragul de 35%, prin urmare există motive să fie presupusă existența puterii semnificative a furnizorului dat pe această piață.

3.2. Analiza ulterioară a pieței

În cazul în care unul sau mai mulți furnizori pe o piață sunt identificați cu o cotă ce depășește 35%, atunci conform ipotezei acest furnizor are putere semnificativă pe piață. O listă de criterii ce pot fi folosite pentru a testa această ipoteză este prezentată în Anexa 1 a Regulamentului. Aceste criterii sunt după cum urmează:

- Cota de piață și stabilitatea acesteia;
- Dimensiunile furnizorului;
- Controlul infrastructurii greu de duplicate;
- Avantajul sau superioritatea tehnologică;
- Puterea de contracarare a utilizatorilor;
- Accesul la capital;
- Economii de scară;

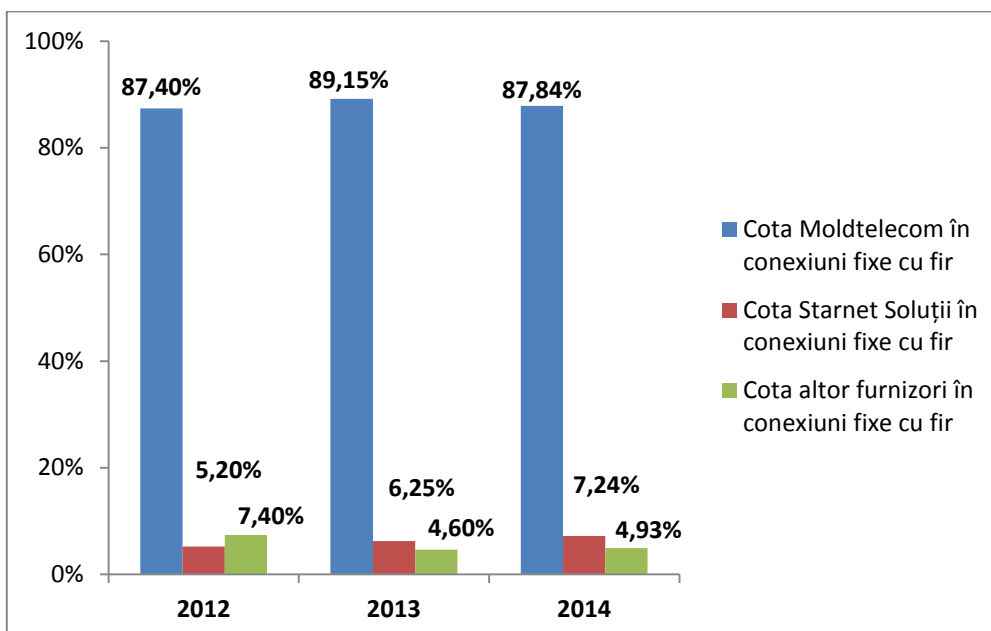
- Economii de gamă de produse;
- Economii de densitate;
- Diversificarea produselor și serviciilor;
- Integrarea pe verticală;
- Rețele bine dezvoltate de distribuție și de vânzări;
- Bariere în calea extinderii serviciilor;
- Absența potențialei concurențe;
- Numărul furnizorilor de pe piață;
- Circumstanțele care determină stabilirea prețurilor pe piață;
- Nivelul profitului.

Regulamentul prevede că lista criteriilor ce pot fi utilizate de către ANRCETI pentru analiza de piață nu este exhaustivă, iar alegerea lor depinde de caracteristicile pieței relevante. Acele criterii pe care ANRCETI le consideră corespunzătoare trebuie analizate cumulativ pentru a evalua impactului lor colectiv asupra faptului dacă un furnizor are putere semnificativă pe piață.

O serie de criterii au fost analizate în capitolul 2.6 în cadrul barierelor structurale de intrare pe piață. Aceste criterii, cu excepția avantajului tehnologic, tind să consolideze ipoteza că S.A., „Moldtelecom” are putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă. În capitolele ce urmează ANRCETI va analiza și alte criterii pe care le consideră relevante pentru piața analizată.

3.2.1. Cota de piață și stabilitatea acesteia

Această piață este situată în aval față de accesul fizic acoperit de piața de acces cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix (Piața 4). Astfel, serviciile de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă ale furnizorilor depind de infrastructura proprie gestionată. Este de menționat că operatorul istoric S.A., „Moldtelecom” deține cota cea mai mare în ponderea conexiunilor fixe cu fir (cupru și fibră optică) ale furnizorilor de Internet în bandă largă. Astfel, acesta are capacitate sporită de a oferi servicii cu ridicata la comunicații în bandă largă bazate pe tehnologiile xDSL sau FTTx.

Figura 5. Evoluția ponderii conexiunilor fixe cu fir ale principalilor furnizori de servicii în bandă largă

În ceea ce privește cota de piață a S.A., „Moldtelecom” pe piața serviciilor cu amănuntul de acces în bandă largă putem menționa că este de asemenea foarte înaltă. În anul 2014 aceasta a atins cota de 66,6%. Evoluția cotei de piață a furnizorilor de acces în bandă largă în funcție de abonați pentru ultimii 3 ani (2012 - 2014) este reprezentată de figura 5.

Astfel, deși este de așteptat ca, în orizontul de timp al analizei de piață, cotele de piață înregistrate de către furnizorii alternativi să continue să crească, din punct de vedere prospectiv, ANRCETI consideră că este puțin probabil ca nivelul cotei de piață al S.A., „Moldtelecom” să scadă semnificativ, sub nivelul de 40%.

Prin urmare, cota de piață de 66% pe piața serviciilor de acces în bandă largă constituie un indiciu extrem de important pentru identificarea unui furnizor ca având putere semnificativă.

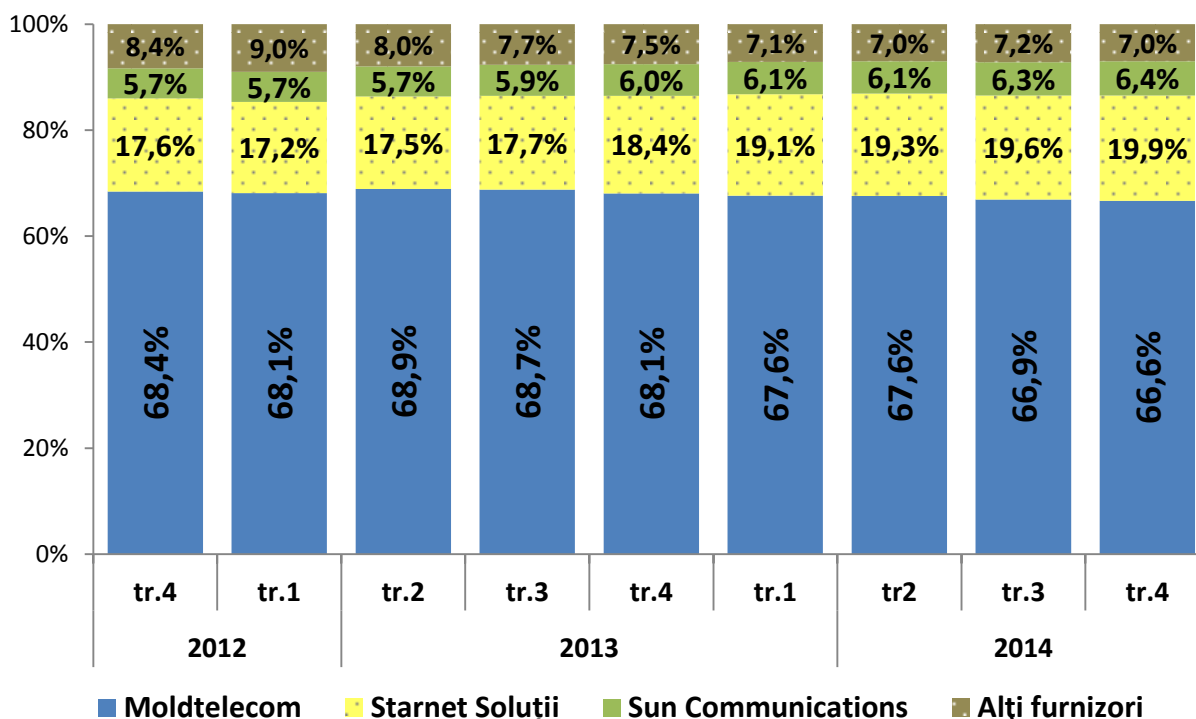

Figura 6: Ponderele furnizorilor pe piața serviciilor cu amănuntul în bandă largă după numărul de utilizatori și evoluția acesteia

Totodată, este important de analizat în ce măsură existența unor alți factori poate limita posibilitatea unui furnizor de a se comporta în mod independent față de clienții, concurenții și, respectiv, față de utilizatorii săi finali. Prin urmare, ANRCETI a luat în considerare și alte criterii în vederea determinării puterii semnificative pe piață, analizate în cele ce urmează.

3.2.2. Dimensiunea Furnizorului și Controlul infrastructurii greu de duplicat

Furnizorii alternativi, concurenți ai S.A., „Moldtelecom” pe piața dată utilizează ca tehnologii de acces fibra optică și un procent neesențial cablu coaxial. De asemenea, furnizorii prezenți pe piață, cu excepția unui număr mic de furnizori care folosesc doar accesul necondiționat la bucla locală, au investit în rețele de acces și sunt complet integrați pe verticală.

După cum a fost precizat în Hotărârea ANRCETI nr.30 din 28.03.2011 privind desemnarea S.A., „Moldtelecom” cu putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la infrastructura de rețea la un punct fix, acesta folosește rețeaua de cupru, iar pentru clienții în principal noi și persoanele juridice mari, rețeaua de fibră optică.

S.A., „Moldtelecom” utilizează predominant tehnologia DSL, și, în ultima perioadă, tehnologia VDSL prin extinderea rețelei de fibră optică (FTTH/FTTC/FTTN/FTTB). S.R.L. „Starnet Soluții” este următorul furnizor după rețeaua de fibră optică, iar cel de-al treilea furnizor este S.R.L. „Sun Communications” care utilizează cablul coaxial și UTP, precum și fibra optică.

Cu toate că obligația de a furniza acces necondiționat la bucla locală a fost impusă S.A., „Moldtelecom” încă la începutul anului 2011, numărul de servicii de acces la bucla locală furnizate (numărul abonaților deserviți prin tehnologia xDSL – bazată pe cupru) s-a redus de la 48% în 2012 la 41% în anul 2014, iar numărul redus de astfel de servicii achiziționate reflectă o oportunitate de afaceri mai puțin atractivă.

Totodată, din analiza comportamentului de piață al principalilor concurenți ai S.A., „Moldtelecom” - SRL „Starnet Soluții”, SRL „Sun Communications” și „Arax-Impex” S.R.L. – a rezultat că aceștia urmăresc mai degrabă să-și extindă rețeaua de acces prin intermediul tehnologiilor FTTx sau prin cablu coaxial, decât să-și dezvolte rețeaua pe baza accesului necondiționat la bucla locală.

În ceea ce privește acoperirea rețelelor, totuși, S.A., „Moldtelecom” deține rețeaua cu cea mai mare acoperire la nivel național (Figura 5), fiind prezent aproape în toate localitățile în timp ce rețeaua concurenților acestuia este concentrată în principal în zonele urbane, unde există o cerere mare a utilizatorilor finali pentru servicii de acces la internet în bandă largă.

În zonele rurale, unde există o cerere mai redusă a utilizatorilor finali pentru servicii de acces la internet în bandă largă, rețeaua de acces nu a fost modernizată în totalitate, și, în consecință, există o cerere scăzută pentru accesul necondiționat la bucla locală și respectiv un interes mai redus din partea operatorilor alternativi de a face investiții în aceste zone.

Prin urmare, **considerăm** că acoperirea rețelei S.A., „Moldtelecom” în zonele rurale constituie un avantaj semnificativ pentru aceasta în ceea ce privește furnizarea serviciilor de acces la internet în bandă largă. În plus, cu cât este mai mare furnizorul, cu atât mai greu este pentru concurenții acestuia să-i schimbe poziția de PSP. Respectiv acești doi indicatori fortifică ipoteza de PSP creată de cota de piață mai mare de 35% a S.A., „Moldtelecom”.

3.2.3. Economii de scară

Furnizorii mai mari au avantajul de a fi în stare să repartizeze costurile lor fixe unui număr mai mare de servicii, prin urmare reducând costurile pe unitate, comparativ cu concurenții mai mici. Ei ar putea de asemenea procura elemente esențiale cum ar fi echipamente de rețea și software în condiții preferențiale, deoarece pot beneficia de reduceri la volum.

În Republica Moldova, S.A., „Moldtelecom” are, fără îndoială, economii de scară în comparație cu concurenții din rețeaua fixă, deoarece are o cotă de piață de circa 95%. Cu toate acestea, cota de piață a S.A., „Moldtelecom” pe piața generală de comunicații electronice în funcție de venituri este de circa 27% - un nivel comparabil mai mic decât principalul său concurent, ÎM „Orange Moldova” S.A. (37,4%).

Importanța economiilor de scară ale S.A., „Moldtelecom” este una mixtă. În ce privește costurile asociate doar cu rețeaua de telefonie fixă, S.A., „Moldtelecom” într-adevăr se bucură de economii de scară în comparație cu concurenții săi.

În ce privește costurile asociate comunicațiilor electronice per ansamblu, S.A., „Moldtelecom” are economii de scară comparative cu unii din concurenții săi, însă nu cu ÎM., „Orange Moldova” S.A. ANRCETI ține cont și de faptul că S.A., „Moldtelecom” are economii de scară în raport cu principalii săi concurenți atât pe piața cu amănuntul de telefonie fixă, cât și de acces în bandă largă. Prezența unor economii de scară în raport cu concurenții îi permite S.A., „Moldtelecom” să-și distribuie costurile pe mai multe activități sau să subvenționeze dezvoltarea unor servicii (cum de ex. IPTV) din contul altor activități și să obțină avantaje competitive.

În cazul în care există economii de scară, acestea au efectul de a consolida ipoteza de PSP creată de către S.A., „Moldtelecom” ca având o cotă de piață mai mare de 35%. Pentru marea parte a bazei de cost se pare că S.A., „Moldtelecom” are economii de scară mai mari decât majoritatea concurenților săi.

3.2.4. Economii de gamă de produse

Economiile de gamă apar în cazul în care un furnizor poate repartiza costurile între mai multe servicii diferite. În cazul accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă, există oportunitatea pentru S.A., „Moldtelecom” să utilizeze bucele sale locale pentru furnizarea serviciilor de acces multiple, cele mai evidente fiind serviciile voce și acces la internet în bandă largă. Acest lucru oferă unele economii de gamă însă acestea sunt la fel disponibile și pentru concurenții S.A., „Moldtelecom” pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă. Spre exemplu, acei furnizori care operează rețele de cablu pot obține economii de gamă prin furnizarea serviciilor de televiziune. De asemenea, trebuie remarcat faptul că S.A., „Moldtelecom” la fel poate să furnizeze servicii IPTV, care sunt comparabile.

Concluzie: În cazul în care există economii de gamă, acestea au efectul de a consolida ipoteza de PSP a S.A., „Moldtelecom” ca având o cotă de piață mai mare de 35%. Cu toate acestea, economiile de gamă ale S.A., „Moldtelecom” pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă sunt mai mari (în suprapunere cu comunicațiile voce și serviciile de televiziune) decât cele ale concurenților săi.

3.2.5. Economii de densitate

Economiile de densitate apar atunci când furnizorul poate partaja costurile sale fixe la un număr mai mare de utilizatori. Prin urmare costurile medii pe unitate de serviciu sunt mai mici la furnizorul care poate beneficia de asemenea economii de scară. Analiza detaliată a pieței de acces cu ridicata în banda largă de cele mai dese ori economiile de densitate sunt rezultat al avantajului primului intrat pe piață, în special acolo unde intrarea pe piață necesită investiții esențiale și de lungă durată în infrastructură pasivă și de rețea. De regulă de astfel de economii se bucură furnizorii istorici, care s-au bucurat în trecut de drepturi de monopol, exclusive pentru careva servicii sau regiuni, au obținut subvenționare sau privilegieri de altă natură, sau s-au bucurat de limitarea de către autorități a numărului de concurenți.

Pe piața serviciilor de acces în bandă largă, serviciile S.A., „Moldtelecom” sunt furnizate în zone geografice mai mari decât cele ale concurenților săi. Costurile sale, prin urmare, vor fi corespunzător mai mari deși acest lucru poate fi compensat prin economiile de scară ale S.A., „Moldtelecom”. Numai dacă, sau până când S.A., „Moldtelecom” nu va avea obligația de a oferi acces universal în bandă largă, acesta va putea selecta zonele sale de furnizare a serviciilor, astfel încât costul mediu pe utilizator să fie același ca și al concurenților săi.

Pe piața serviciilor de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă, serviciile S.A., „Moldtelecom” sunt furnizate în toate zonele geografice și se caracterizează printr-un grad înalt de penetrare în gospodăriile și oficiile a infrastructurii sale de rețea ce-i servește drept resursă. Acest grad de penetrare a fost obținut în mare parte istoric. Prin urmare noii intrați nu ar putea să obțină densitate comparabilă cu cea a S.A., „Moldtelecom”, ceea ce duce la concluzia că costurile fixe vor fi în mediu mai înalte la noii intrați. Posibilitatea de a se bucura de economii de densitate îi oferă S.A., „Moldtelecom” avantaje competitive în dezvoltarea de noi rețele, spre exemplu cele de acces în bandă foarte largă, care implică aducerea fibrei otice cât mai aproape de abonați. Astfel, efecte similare de economii de densitate noii intrați le pot, cel mai probabil, obține doar în zone geografice destul de restrânse ceea ce n-ar asigura la scară mai largă dezvoltarea eficientă a concurenței pe piața în aval.

ANRCETI consideră economiile de densitate ca fiind unul dintre cele mai importante criterii pentru această piață, ce atestă PSP a S.A., „Moldtelecom”, de rând cu criteriul infrastructurii greu de duplicat și integrării pe verticală.

Concluzie: Faptul că S.A., „Moldtelecom” beneficiază de economii de densitate în raport cu potențialii săi concurenți (ce ar furniza, cel mai probabil în scopuri de auto-furnizare, servicii cu ridicata la comunicații în bandă largă) îi oferă avantaje competitive și, astfel, vine în susținerea ipotezei că există PSP.

3.2.6. Puterea de contracarare a utilizatorilor

Comportamentul unui operator cu putere semnificativă pe piață poate fi limitat din cauza poziției concurenților săi pe alte piețe. De exemplu, este posibil că S.A., „Moldtelecom” nu ar putea acționa independent de concurenții săi pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă din cauza necesității de a procura alte servicii pe alte piețe de la aceiași concurenți.

După cum sa menționat deja în analiză, S.A., „Moldtelecom” este singurul care furnizează servicii de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă. Prin urmare, dat fiind că S.A., „Moldtelecom” mai are și un portofoliu larg de servicii precum și o poziție puternică pe aproape fiecare piață de comunicații electronice din Republica Moldova, posibilitatea puterii de contracarare a utilizatorilor este limitată și puțin probabil ca furnizorii alternativi să fie în măsură să determine constrângeri asupra comportamentului de piață al S.A., „Moldtelecom” în orizontul de timp al analizei.

3.2.7. Nivelul de integrare pe verticală

Integrarea pe verticală înseamnă atunci când un operator este prezent pe mai multe piețe diferite, cu ridicata și cu amănuntul conectate pe verticală.

În conformitate cu Recomandările Comisiei Europene, integrarea pe verticală este tratată ca obținerea puterii de piață. O astfel de putere de piață permite de a distorsiona concurența de pe o piață competitivă sau de a crea probleme concurențelor la intrarea pe piață.

S.A., „Moldtelecom” este integrat pe verticală, și activează atât pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă oferind servicii de tip bitstream prin perechi de fire de cupru torsadate și prin fibre optice, cât și pe piața accesului cu amănuntul în bandă largă oferind servicii de acces la Internet în bandă largă utilizatorilor finali.

Luând în considerare faptul că S.A., „Moldtelecom” deține infrastructura de rețea, pe întreg teritoriul Republicii Moldova, în plus este prezent pe piața cu amănuntul și pe cea cu ridicata, există motivație pentru acesta de a limita cantitativ și calitativ furnizările sale de servicii cu ridicata pentru concurenții direcți pe piața cu amănuntul, astfel încât să beneficieze de avantaje pe piața cu amănuntul datorită integrării sale pe verticală. De asemenea, există motivație pentru S.A., „Moldtelecom”, dacă oferă servicii cu ridicata, nu doar să maximizeze venitul din acestea, dar și să acopere prin acestea o parte din costurile activității cu amănuntul, astfel încât să obțină avantaje competitive de cost pe piața cu amănuntul. Ceea ce presupune că, integrarea pe verticală și controlul infrastructurii ar permite S.A., „Moldtelecom” să aplice discriminarea prin preț și micșorarea acestora.

Concluzie: Având în vedere cele menționate mai sus, ANRCETI concluzionează că furnizorii noi intrați pe piață, pentru a putea furniza serviciile lor, depind de S.A., „Moldtelecom” să le ofere accesul la utilizatorii finali. Prin urmare, un nivel ridicat de integrare pe verticală, întărește ipoteza că S.A., „Moldtelecom” deține o putere semnificativă pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă. Cu toate acestea, în absența reglementării ex-ante, integrarea pe verticală mărește în mod semnificativ efectul ipotezei PSP, dacă aceasta este corectă.

3.2.8. Numărul furnizorilor de pe piață

Capacitatea unui furnizor cu o cotă de piață mai mare de 35% de a acționa independent de concurenți depinde parțial de puterea relativă a acestora. În cazul în care restul pieței este divizată într-un număr mare de jucători mici, furnizorul mare va fi capabil să acționeze într-o măsură semnificativă în mod independent. Cu toate acestea, în cazul în care există doar câțiva jucători ai căror cote de piață nu sunt foarte mici, acesta nu va fi capabil să acționeze independent.

Cea mai bună măsură a concentrării pieței este Indicele Herfindahl Hirschman (HHI). HHI măsoară gradul de concentrare a pieței prin intermediul unui indicator derivat suma pătratelor cotelor de piață ale furnizorilor. Un HHI aproape de 1 indică un nivel ridicat de concentrare a pieței, un HHI ce tinde spre 0 indică un nivel scăzut de concentrare a pieței, fapt care ar indica o concurență perfectă. Știind că un singur furnizor

are o cotă de piață de cel puțin 35%, HHI minim posibil este de 0,35, iar un HHI mai mare poate fi considerat ca probă *suplimentară* în sprijinul PSP.

Tabel 1: Calcularea Indicelui HHI pentru piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă, determinat de volumul de auto-furnizări

Pentru furnizor	Cota 2011(Si)	Cota 2014 Si2
S.A.,„Moldtelecom”	66.6%	0.443
SRL „Starnet Soluții”	19.95	0.039
SRL „Sun Communications”	6.4%	0.004
Alți furnizori	7.0%	0.005
Sumar	100%	
Indicele HHI		0.491

HHI pentru piața de acces cu amănuntul în bandă largă din Republica Moldova (pe baza datelor prezentate în Tabelul de mai sus este de 0.491– un nivel caracteristic unei piețe de monopol. De asemenea, aplicat pieței cu ridicata de acces în bandă largă, indicele HHI este înalt, comparativ cu cel determinat pentru piața cu amănuntul.

Concluzie: Numărul redus de furnizori și un HHI înalt oferă dovezi suplimentare în sprijinul ipotezei că S.A.,„Moldtelecom” are PSP pe piața de acces cu ridicata la comunicații în bandă largă.

În baza criteriilor analizate mai sus, ANRCETI consideră că există suficiente dovezi că S.A.,„Moldtelecom” are PSP pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă, iar barierele identificate (cota mare de piață, investiții necesare mari, costuri irecuperabile înalte, absența puterii de contracarare a cumpărătorilor) sunt extrem de mari pentru ca concurenții să poată exercita suficientă presiune competitivă astfel încât să erodeze puterea de piață a S.A.,„Moldtelecom”. Această putere de piață va continua să existe în orizontul de timp cuprins de această analiză (de până la doi ani), din cauza controlului de către S.A.,„Moldtelecom” a infrastructurii greu de duplicat și a economiilor de scară și de densitate, iar în lipsa unor remedii *ex-ante* este foarte mare probabilitatea că S.A.,„Moldtelecom” va aplica această putere pentru a limita posibilitatea concurenților săi de pe piețele cu amănuntul (mai ales pe piața accesului fix în bandă largă) de a fi competitivi.

ANRCETI concluzionează că S.A.,„Moldtelecom” are putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.

3.3. Determinarea și analiza obligațiilor

3.3.1. Cadrul legal

Potrivit prevederilor art. 43 alin. (1) din Legea nr. 241/2007, *în cazul în care, în urma unei analize de piață realizate în condițiile legii, un furnizor este desemnat ca având putere semnificativă pe o piață relevantă, Agenția impune acestuia, în modul stabilit, una sau mai multe dintre obligațiile prevăzute în acesta*". Prin urmare, ANRCETI trebuie să impună cel puțin una din obligațiile prevăzute la art. 43 din Legea nr. 241/2007 în sarcina furnizorului desemnat cu putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.

Furnizarea accesului în bandă largă cuprinde punerea la dispoziția unei terțe părți de spații, echipamente sau servicii conexe, în condiții determinate, în mod exclusiv sau neexclusiv. Accesul în bandă largă la elementele de infrastructură (la bucla sau subbucla locală) presupune furnizarea de acces la spații, echipamente sau servicii care nu este condiționată de:

- achiziția concomitentă de către solicitant a unor produse sau servicii care nu sunt necesare furnizării tipului de acces solicitat;
- achiziția unui volum impus de produse sau servicii, care excede volumului necesar furnizării tipului de acces solicitat;
- impunerea oricăror condiții comerciale, tehnice sau de altă natură, care nu sunt necesare furnizării tipului de acces solicitat.

Serviciile incluse în piața relevantă cu ridicata analizată vizează furnizarea accesului în forma sa necondiționată, astfel încât beneficiarul accesului să nu plătească pentru servicii care nu îi sunt necesare pentru furnizarea propriilor servicii.

3.3.2. Principiile aplicate de ANRCETI pentru stabilirea remediilor

ANRCETI consideră că asigurarea unui regim al accesului în bandă largă eficient, transparent și riguros fundamentat, cel puțin acolo unde acele elemente de rețea sunt greu duplicabile de către furnizorii alternativi, poate determina pe termen lung creșterea concurenței. Totuși, stabilirea acestui regim poate, în teorie, să descurajeze operatorii să investească în infrastructură alternativă în situația în care pot obține accesul la elemente de rețea la tarife favorabile de la furnizorul concurent integrat pe verticală. ANRCETI consideră că, acolo unde este proporțional și în interesul pe termen lung al utilizatorilor finali, trebuie să se asigure accesul la elementele greu de dublat ale rețelei.

Având în vedere interesul în general al societății moderne pentru conectivitate deplină cu servicii de acces în bandă largă a utilizatorilor, concurența eficientă poate cel mai bine răspunde acestei nevoi ale societății. Comisia Europeană a determinat pentru furnizarea unor servicii de comunicații electronice în bandă largă, următoarele servicii sunt considerate că fac parte din „scara investițiilor”:

- *revânzarea serviciului de acces la rețea;*
- *serviciul cu ridicata de acces în bandă largă („bitstream”);*

- *serviciul de acces total sau partajat la bucla locală;*
- *accesul la infrastructura fizică și dezvoltarea de către competitori a propriei infrastructuri de acces la rețea.*

Privind serviciile de acces în bandă largă, stabilirea tarifelor de acces este modalitatea optimă de a da semnalele corecte pieței cu privire la încurajarea investițiilor. Astfel, prin stabilirea unui tarif prea mic, noii-intrați nu vor mai fi motivați să investească în dezvoltarea propriei infrastructuri. Pe de altă parte, stabilirea unui tarif prea mare ar putea avea drept efect descurajarea intrării pe piață sau realizarea unor investiții ineficiente. În acest scop, este important de a evalua exact capitalul investit de către furnizorul desemnat cu putere semnificativă de piață și care este obligat să ofere accesul la infrastructura proprie în vederea prestării serviciilor de bitstream, pentru stabilirea unei rate rezonabile de recuperare a investiției realizate.

Este important ca reglementarea să mențină stimulentele de a investi în rețea și în dezvoltarea rețelei ale furnizorului cu putere semnificativă, în special acolo unde replicarea elementelor de rețea nu este fezabilă. În alte cazuri, atunci când replicarea acestor elemente este posibilă, Agenția de reglementare trebuie să se asigure că atât furnizorul alternativ, cât și cel cu putere semnificativă se află în aceeași poziție din punctul de vedere al posibilităților de a investi în rețea. În ceea ce privește fezabilitatea replicării rețelei, factorii care trebuie luați în considerare includ, inter alia: viabilitatea tehnică și economică a utilizării sau instalării unor facilități concurente, din perspectiva ratei de dezvoltare a pieței; fezabilitatea furnizării accesului propus, în relație cu capacitatea disponibilă; investiția inițială a proprietarului facilității respective, ținând cont de riscurile pe care le presupune realizarea unei investiții; nevoia de a încuraja și proteja concurența pe termen lung.

Cu toate acestea, dacă furnizorul alternativ are nevoie, în aceste cazuri, de acces în bandă largă la bucla/sub bucla locală de cupru sau fibră optică echipată cu elemente active de acces în bandă largă al furnizorului cu putere semnificativă, acest acces trebuie să se realizeze rapid, în condiții obiective și proporționale.

Conturarea unor astfel de reglementări necesită o atenție deosebită față de:

- stimulentele economice ale entităților implicate;
- asimetriile în ceea ce privește accesul la informații relevante;
- aspecte practice referitoare la controlul respectării deciziilor de reglementare și impunerea respectării acestora.

3.3.3. Obligații impuse anterior în sarcina furnizorului cu putere semnificativă și impactul acestora asupra concurenței de piață

În anul 2012, în cadrul iterației II, S.A., „Moldtelecom” a fost desemnat de ANRCETI ca având putere semnificativă pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă.

ANRCETI prin Hotărârea Consiliului de Administrație nr. 06 din 28.03.2011, ulterior modificată prin Hotărârea Consiliului de Administrație nr. 57 din 26.09.2013 (în continuare HCA nr.06/2011) a impus în sarcina S.A., „Moldtelecom” obligații în legătură

cu puterea sa semnificativă pe piața accesului cu ridicata la comunicații în bandă largă. Sumar acestea vizează:

- asigurarea serviciilor de acces prin bitstream la bucla/sub-bucla locală, precum și furnizarea serviciilor conexe cum ar fi accesul la infrastructura asociată, colocarea și serviciul „backhaul” etc.;
- asigurarea transparenței, prin publicarea unei Oferte de Referință pentru servicii de bitstream (ORB);
- neadmiterea discriminării;
- controlul tarifelor, inclusiv obligații de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.
- ținerea evidenței contabile separate;

Obligația de asigurare a accesului la unele elemente specifice ale rețelei proprii, la infrastructura asociată și de utilizare a acestora vizează obligația de a oferi accesul prin bitstream doar la buclele locale aferente unor repartitoare echipate cu echipament activ, astfel ca DSLAM sau alt echipament cu funcționalitate similară, inclusiv de acces optic. Refuzul trebuie să fie temeinic justificat și va fi comunicat în scris solicitantului și ANRCETI, în termenele stabilite de ANRCETI conform HCA nr.06/2011. Totodată, S.A. „Moldtelecom” va oferi accesul la sistemele de asistență operațională, la sistemele informaționale, precum și la bazele de date pentru pregătire a comenzilor, aprovizionare, întreținere, solicitări de reparații și facturare.

Orice operator interesat să încheie un acord de acces la bitstream trebuie să transmită o cerere către S.A. „Moldtelecom”. Termenul maxim prevăzut în HCA nr.06/2011 pentru încheierea unui acord în acest sens este de 20 zile de la primirea cererii.

Pentru a respecta **obligația de transparență**, S.A. „Moldtelecom” trebuie să publice pe pagina sa de internet și să furnizeze la cerere o ofertă de referință pentru servicii de bitstream (ORB), care trebuie să includă cel puțin setul minim de servicii pentru furnizarea accesului în bandă largă, împreună cu condițiile și tarifele în care aceste servicii vor fi oferite în conformitate cu prevederile HCA nr. 06/2011. În luna mai 2012, S.A. „Moldtelecom” a publicat ORB, care conține și acordul-cadru cu privire la prestarea serviciului de bitstream. Conform acestei obligații S.A. „Moldtelecom” trebuie să depună la ANRCETI o copie de pe fiecare acord de acces și a oricărei modificări în termen de 10 zile de la semnarea acestuia.

De asemenea, S.A. „Moldtelecom” are **obligația de nediscriminare**, respectiv să aplice condiții echivalente de prestare a serviciului de acces în bandă largă în circumstanțe echivalente tuturor furnizorilor și să pună la dispoziția terților toate elementele specifice ale rețelei, infrastructura asociată, serviciile și informațiile necesare în vederea realizării accesului la bucla/ sub bucla locală, în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate persoanelor din același grup.

Modul de realizare a **evidenței contabile separate** a fost stabilit prin Instrucțiunile privind implementarea de către S.A., „Moldtelecom” a evidenței contabile separate în cadrul contabilității interne de gestiune, aprobate prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 09 din 22.04.2011. Instrucțiunea conține reguli detaliate privind întocmirea, publicarea și auditul situațiilor financiare separate, stabilind structura și nivelul de detaliere al acestora, metodologia de alocare a costurilor, veniturilor și capitalului angajat și sistemul de decontări interne aplicat pentru produsele și serviciile furnizate între unitățile și subunitățile de afaceri.

Conținutul și formatul de raportare a situațiilor financiare separate pe care S.A. „Moldtelecom” are obligația să le transmită ANRCETI și să le publice pe propria pagină de internet v-or permite ANRCETI și celorlalte persoane interesate să urmărească respectarea obligațiilor de transparență, nediscriminare și de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.

De asemenea, S.A., „Moldtelecom” are **obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri** pe baza unui model de calculație a costurilor sau a altor metode, aprobate de ANRCETI, tarife care vor fi suficient de detaliate pentru a asigura că solicitanții nu vor trebui să plătească pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat. Până în prezent, tarifele nu au fost fundamentate pe baza unui model de calculație a costurilor. Până la aprobarea mecanismelor referitoare la controlul prețurilor în funcție de LRIC, ANRCETI a stabilit prețuri maxime ce pot fi percepute de furnizorul ofertant care se regăsesc în ORB.

În prezent, conform Anexei 4 la ORB, chiria lunară pentru accesul la bitstream local este de 80 lei, în timp ce chiria lunară pentru accesul la bitstream la nivel național este de 120 lei, la capacitatea de 6/1Mbps. În ambele cazuri, taxa de conectare este de 100 lei. Tarifele date nu conțin TVA.

Obligațiile date rămân în sarcina S.A., „Moldtelecom” până la revizuirea acestora de către ANRCETI, nu înainte de a fi efectuată analiza de identificare și analiza detaliată a pieței în vederea determinării dacă în perioada dintre analize (doi ani) nu au avut loc careva evoluții pe piața dată.

3.3.4. Examinarea remediilor necesare

Pe baza rezultatelor analizei de piață, ANRCETI consideră că în orizontul de timp al acestei analize nu vor exista evoluții pe piață de natură să împiedice S.A., „Moldtelecom” să acționeze independent față de competitorii săi. Prin urmare, în scopul promovării concurenței, protejării intereselor utilizatorilor finali și încurajării investițiilor eficiente în infrastructură, ANRCETI propune menținerea obligațiilor impuse anterior în sarcina S.A., „Moldtelecom” prin HCA nr.06/2011 cu modificările și completările ulterioare, și anume:

- Obligația de asigurare a accesului la unele elemente specifice ale rețelei proprii, la infrastructura asociată și de utilizare a acestora, precum și furnizarea serviciilor conexe cum ar fi colocarea și serviciul „backhaul”;

- obligația de asigurare a transparenței, prin publicarea unei Oferte de Referință pentru servicii de Bitstream (ORB);
- obligația de neadmitere a discriminării;
- obligații privind controlul tarifelor, inclusiv obligații de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri;
- obligația privind ținerea evidenței contabile separate.

Remediile propuse a fi menținute sunt aplicabile accesului în bandă largă prin bucla/sub bucla locală constituită din fire de cupru, precum și accesului la bucele locale de fibră optică.